

in memoriam

FRA SLAVKO TOPIĆ

(24. ožujka 1940., Bukovica – 27. srpnja 2019., Sarajevo)

Dr. fra Slavko Topić rođen je 24. ožujka 1940. u mjestu Bukovica, župa Podhum/Žitače, od oca Andrije i majke Kate r. Baticeli. Osnovnu školu pohađao je u Goranima, Seonica-ma, Konjicu i Jablanici (1948. – 1956.), a zatim Franjevačku klasičnu gimnaziju u Visokom (1956. – 1960.).

Redovnički habit odjenuo je 14. srpnja 1960. u Kraljevoj Sutjesci, a svečane zavjete položio 13. kolovoza 1966. u Sarajevu. Za svećenika je zaređen 11. listopada 1966. u Sarajevu. Franjevačku teologiju završio je u Sarajevu (1961. – 1967.), a nakon toga pohađa u Zagrebu Institut za crkvenu glazbu (1968. – 1969.).

Glazbeno školovanje nastavlja na Papinskom institutu za crkvenu glazbu u Rimu – Pontificio Istituto di Musica Sacra (1969. – 1973.), gdje je diplomirao i magistrirao. U njemačkom gradu Kölnu doktorirao je na temu etnomuzikologije (1978. – 1979.).

Početak 1967. bio je pastoralni pomoćnik u župi Špionica, a zatim iste godine i župni vikar u župi Bihać. Nakon toga je obnašao službu župnoga vikara u župi i samostanu Kreševo (1967. – 1968.), a potom istu službu u župi Kiseljak (1980. – 1981.). Obavljao je službu II. meštra bogoslova na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu (1991. – 1992.), kao i službu profesora glazbe u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Visokom, najprije u razdoblju 1974. – 1978., a zatim 1981. – 1985. U isto vrijeme bio je i profesor glazbe na Franjevačkoj teologiji (1985. – 1992.). U Visokom je ujedno bio i II. meštar novaka (1984. – 1985.). Istu službu obnašao je i u Sarajevu (1985. – 1988.).

Za vrijeme i neposredno nakon rata, kada je novicijat Franjevačke provincije Bosne Srebrene bio u samostanima Monopoli i Belmonte u Italiji, fra Slavko je ondje vršio službu profesora (1992. – 1997.) te samostanskoga vikara (1995. – 1997.). Obnašao je nadalje službu samostanskoga vikara u samostanu sv. Ante na Bistriku u Sarajevu (2001. – 2003.), a onda i službu gvardijana u samostanu sv. Pavla na Nedžarićima (2003. – 2012.). Proforsku službu obnašao je ponovno na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu

(1997. – 2012.) te u isto vrijeme predavao i glazbu u gimnaziji u Visokom (1997. – 1998.) i u novicijatu u Livnu (1997. – 2003.).

U gimnaziji u Visokom vršio je također službu zborovođe (2009. – 2012.). U Papinskoj bazilici u Rimu obnašao je službu ispovjednika (2012. – 2013.) te ujedno bio član bratstva u samostanu lateranskih franjevaca. Posljednje godine života proveo je u samostanu sv. Ante na Bistriku, najprije kao član samostanskoga bratstva (2013. – 2016.), a zatim je obnašao i službu gvardijana (2016. – 2019.).

Slavko Topić preminuo je u subotu 27. srpnja 2019. godine u 13,30 u Kliničkom centru na Koševu u Sarajevu. Ispraćaj s misom zadušnicom održao se u ponedjeljak 29. srpnja 2019. u samostanskoj crkvi sv. Ante na Bistriku u Sarajevu, a misa zadušnica i ukop u Kreševu.

Svetu misu zadušnicu predslavio je mons. dr. Pero Sudar, pomoćni vrhbosanski biskup, uz koncelebraciju provincijala Bosne Srebrene fra Joze Marinčića, pomoćnoga biskupa Marka Semrena te uz mnogobrojnu braću franjevce, svećenike, redovnike, redovnice i ostali vjerni puk.

IN MEMORIAM: FRA SLAVKO TOPIĆ – ČOVJEK SVOJEGA VREMENA

Živimo u vremenu u kojem ljudska sudbina trpi duboke potrebe. Moderni čovjek gubi svijest o vrijednostima i smislu za odnose i takvo nepoznavanje bitnih stvari izvanredno je ozbiljno. Ono nas nepogrješivo vodi kršenju osnovnih zakona ljudske egzistencije. U oblasti glazbe posljedice su velike, s jedne strane teži se tomu da se duh odvrti od onoga što bi se moglo nazvati glazbenom matematikom, da bi se glazba svela na uslužne primjene i da bi se vulgarizirala prilagođavanjem zahtjevima elementarnoga utilitarizma. S druge strane, kako je i sam duh postao pomalo bolestan, glazba

našega vremena, i to posebno ona koja se izjašnjava kao i koja se vjeruje da je čista nosi u sebi obilježja patoloških mana i širi klice jednoga novoga grijeha jer je i sam čovjek pogođen tim grijehom. Što je istina u glazbi? I koje su njezine posljedice na kreativnu aktivnost?

Nekoć negdje bijaše napisano: *Duh ide kud hoće*. Ono što iz ove poslovice posebno treba zapamtiti jest riječ: *hoće*. Duh je dakle obdaren sposobnošću htijenja i ovaj princip spekulativne volje je činjenica. Treba ovdje primijetiti kako se o ovoj činjenici ne raspravlja nikada kada slušatelj uživa u djelu koje sluša. Naj-

neiskusnijemu melomanu lako se svide ukrasi jednoga djela. Najčešće mu se sviđaju ukrasi iz sasvim izvanjskih razloga za glazbu. Čovjeku je neko zadovoljstvo dovoljno, i on ne traži nikakvo opravdanje za njega. Ali ako se dogodi da mu se glazba ne sviđi, isti taj meloman tražit će da mu se objasni ova nezgoda. Zahtijevat će da mu se objasni ono što je u biti neobjašnjivo.

O drvetu se sudi po plodovima. Sudi se dakle o drvetu prema njegovim plodovima, i ne svaljujte krivicu na korijenje. Funkcija daje razlog organu, ma koliko iznenađujuće taj organ izgledao u očima onih koji nisu naviknuti da ga vide kako funkcionira. Neko glazbeno djelo se dakle otkriva i opravdava slobodnom igrom svojih funkcija.

Zašto ovoliki uvod o smislu i svrsi glazbene kompozicije?

Upravo zato što je svrhu i smisao u svojim nebrojenim kreacijama otkrivao genij crkvene pučke popijevke, nedavno preminuli maestro Slavko Topić. Kao stvaratelj, posljednjih naraštaja, svjedočio je u prilog tomu shvaćanju. Stvoren, nije mogao a da ne stvara. Tako je odgovarao na poziv i zadatak Onoga koji mu je dao taj dar. Bio je sustvaratelj svojega Stvoritelja. Njegov skladateljski opus koji je počeo kreirati još od studentskih dana prolazio je kroz razne faze. Od strogih polifonih melodija, do upotrebe slobodne imitacijske tehnike, odlaska u izvantonalnu krajnost i na koncu zreloga strogoga liturgijskoga stila prožeta narodnim melosom. Takav princip upotrebe raznih glazbenih sredstava u kreiranju djela kroz faze govori o tome da je i sam maestro Topić tražio i istraživao sebe iznutra, kao što to radi svaki čovjek. Prolazio je faze koje su mu pomogle da sazrije u pravoga skladatelja crkvene glazbe. Svako njegovo djelo, od samoga početka kreiranja, prožeto je dubokim promišljanjem o sadašnjem trenutku, vremenu i mjestu u kojem je ispisivano.

Ako se samo upustimo i poslušamo djelo *Bosanska elegija*, koje je napisao u ratnom razdoblju, otkrit ćemo kako je fra Slavko bio čovjek, umjetnik koji je poštovao principe glazbene matematike, nije se prilagođavao vulgarnom utilitarizmu, a njegov je izričaj bio bez patoloških klika, pisao je čistu glazbu. Glazbu ojađenoga bosanskoga čovjeka, lišenu svake primjese nacionalizma. Napisao je glazbu koja vapi za mirom. *Bosanska elegija* i sva djela koja je fra Slavko skladao otkrivaju se slobodnom igrom svojih funkcija. Skladbe koje je pisao jednostavne su ritmičke i melodijske frakture. Organizacija materijala unutar djela u detalje je isplanirana. Melodije su bez velikih skokova; ako postoje skokovi u melodiji, to je iz kulminacijskih razloga i takvi su skokovi unaprijed postupno pripremljeni čime je u jednom segmentu zadovoljen princip polifonoga stila. Ritmičko-melodijska konstrukcija uvijek je podređena tekstu. I tekst u početku diktira i mjeru i tok melodijskoga kretanja. Kao vrsni etnomuzikolog pridavao je veliku pozornost narodnomu melosu. Njegove melodije bile su melodije napaćenoga bosanskoga puka.

Sposobnost stvaranja djela fra Slavko je dobio kao dar od Onoga koji život daje. Treba znati da ipak sposobnost stvaranja nije dana sama od sebe. Bog nam daje dar, ali mi ga razvijamo i usavršavamo, mi zapravo surađujemo na stvarateljskom planu. Čini se da je to maestro Topić veoma dobro razumio. Započeo je studije crkvene glazbe na Institutu u Zagrebu, magistrirao u Rimu, a doktorirao u Njemačkoj. Kao pravi glazbeni stvaratelj oko sebe je primjećivao sitne elemente. Prečesto se nalazio u ne baš lijepim pejzažima, nije bio okružen skupocjenim predmetima, ali sitnica i jednostavnost u njemu su budile otkriće. Njegovu pozornost pobuđivalo je ono što je poznato, ono što je svuda. Najmanji ga je događaj zadržavao i vodio njegov kreatori duh. Bio je čovjek koji primjećuje.

U svojim kompozicijama tražio je vlastito zadovoljenje za koje je znao da ga bez prethodnoga napora ne će pronaći.

O fra Slavku Topiću, skladatelju i profesor glazbe na Franjevačkoj teologiji, možemo pisati stranice teksta i opet ne ćemo uspjeti izreći riječima tko je on bio i što je radio. Glazbena scena, a napose

naše hrvatsko govorno područje izgubilo je jednoga velikoga čovjeka i glazbenika. Nama ostaje da iz njegovih djela učimo i da učinimo da se ne zaboravi to veliko ime.

Pokoj vječni tvojoj dobroj duši, veliki moj prijatelju!

Fra Emanuel Josić

BRAT SLAVKO ZNAO JE DA SMRT PRIPADA BITI ŽIVOTA

Dragi prijatelji, dragi Kreševljaci, Neretljaci, tužni zборе!

Sastali smo se u crkvi sv. Kate da ispratimo brata Slavka u Ograđe, gdje će čekati uskrsnuće mrtvih. Sv. Franjo, utemeljitelj našega Reda, u *Himnu stvorova* pjeva: »Hvaljen budi, Gospodine moj, po sestri nam tjelesnoj smrti, kojoj nijedan smrtnik umaći neće. Jao onima koji u smrtnom umiru grijehu; a blaženi koje ti nađeš po volji presvetoj svojoj, jer druga im smrt nauditi neće.«

Mislim da u povijesti pjesništva nije zabilježeno da netko Bogu zahvaljuje za smrt. Sveti je Franjo to mogao jer je vjerovao da kroz smrt, kao kroz vrata, ulazi u vječni život. Brat Slavko, vjeran Franjinu duhu, znao je da smrt pripada biti života, i zato nas je još u novicijatu naučio da se svaki dan pomolimo sv. Josipu za blaženu smrt.

Veliki rumunjski književnik Ionesco zapisao je: »Nema istinite književnosti ako se ne silazi u dubine, ako ne traži odgovor dramati smrti. Nikakva politička ideologija, nikakva društvena organizacija koja zaboravlja metafiziku, neće moći nikada razgoliti zagonetku boli, tugu života, idući tragom prema svršetku, nikad neće moći ugasiti žeđ za apsolutnim...«

Na tragu ove Ionescove tvrdnje možemo nadodati da nema istinske umjetnosti ako ona ne traži odgovor dramati smrti. Sveukupna kultura i jest neka vrsta stroja koji se želi osloboditi granica. Čovjek u sebi osjeća tjeskobni napor kojim se želi osloboditi posljednje granice kako bi uživao u životu iz kojega je uklonjen teret smrti.

Najvjerojatnije, čovjek je prvi put i zapjevao na grobu, jer trebalo je preživjeti smrt najdražih osoba, roditelja, braće, sestara, djece, prijatelja. Riječi nisu dovoljne da nas utješe. Zato čovjek poseže za glazbom, koja je »zvonka radost duše«, ali i moćno sredstvo utjehe. Stoga i ne čudi da je u kršćanskoj glazbenoj baštini najsavršenija glazbena forma upravo misa za pokojne. Međutim, koliko god bila moćna kao sredstvo utjehe, ni glazba nam ne daje odgovor na pitanje smrti. Odgovor na pitanje smrti daje samo sveta vjera. A temelj naše kršćanske vjere jest uskrsnuće tijela. Nemiran čovjek, koji ne nalazi ništa novo pod suncem, kako kaže Propovjednik, konačno je u uskrsnuću otkrio nečuvenu novost koju je cijelo vrijeme tražio. To je gledanje koje nadilazi maštu, ali je i tajni san našega srca. Uvjeren smo da fra Slavko sada uživa u blaženom gledanju.

Pokojni fra Slavko bio je skroman čovjek, pobožan fratar, revan svećenik, vrstan glazbenik, vrlo hodočasnik. »Ima duša mirnih, krotkih, pobožnih, u kojih je snage da metnu sav svoj život na oltar Božji, a da nikada ne požale žrtve«, kaže August Šenoa. Fra Slavko je svoj svećenički život razumijevao kao žrtvu. Jedini je naš profesor koji je u svojem akademskom kurikulumu ujedinio rimsku i germansku školu: gregorijansko pjevanje završio je u Rimu, a doktorat iz etnomuzikologije u Kölnu. Iz Rima je baštiniio osjećajnost, a iz Kölna znanstvenost i ozbiljnost u radu. Kao istinski pobožan redovnik, težio je za savršenstvom i svetošću. Njegova težnja za svetošću mogla se posebno primijetiti u slavlju

sv. sakramenata. Kako je zanosno slavio sv. misu i pjevao božanski časoslov! Na probama zbora često je poticao bogoslove da pjevaju zanosno i srcem jer samo pjevanje srcem može pokrenuti svega čovjeka, njegov razum, emocije, tijelo. A u životu upravo ima smisla ono što radimo srcem i dušom, a ne samo zato što moramo.

Fra Slavko je imao veliku vjeru u svete sakramente. Na njega se može primijeniti izreka sv. Ambrozija: *In tuis te invenio sacramentis.* (*Pronalazim te u tvojim sakramentima.*) Cilj našega života jest imati čisto srce i čistu pamet, kao što je imao naš Gospodin Isus Krist. Fra Slavko je znao da se to ne postiže preko noći, znao je da je put do čista srca dug. Zato je i bio revan u molitvi, postovima i marijanskoj pobožnosti. Čista su srca – tvrdi sv. Franjo – oni koji preziru zemaljske stvari i traže nebeske nikada ne prestajući štovati i gledati Gospodina, istinskoga Boga, čistim srcem. *Inveni cor meum* – kaže David. *Našao sam svoje srce, središte svoje osobe, koje upravlja mojim osjetilnim, čuvstvenim i razumskim ritmom.* Nešto što skrbi za bitak i što se bitkom zanima. Ono našem tijelu daje mjeru, ali istodobno nas oblikuje, izražava i ocjenjuje osjećaj. Fra Slavkovo je srce prestalo kucati prekjučer na Koševu, ali čvrsto vjerujemo i nadamo se da sada kuca u Gospodinu.

Svjetski tenor Luciano Pavarotti na dobrotvornom koncertu za pomoć Bosni 1998. rekao je: »Ja nisam političar. Ja sam glazbenik. Brinem se da pronađem ljudi-

ma mjesto gdje mogu uživati i početi ponovno živjeti. Ljudima morate dati duha, i kada ste im dali duh, dali ste im sve.« A prava duhovnost i jest u umjetnosti. Stoga je korijen pravomu umjetniku u nebu kao i istinskomu svećeniku. On je duboko ukorijenjen u zemlju, zanima se za ljude i njihove probleme, ali svoju duhovnu snagu crpi iz neba. Sva je njegova veličina u povezanosti s Bogom, bez božanskoga nadahnuća ne može učiniti ništa. Duh Sveti nadahnitelj je svega lijepoga, dobrog i plemenitoga. Pjevanje i sviranje jesu velika umjetnost, ali *umjetnost nad umjetnošću jest briga za duše*, kaže sveti Grgur Veliki. Ove istine duboko je bio svjestan naš maestro fra Slavko. Zato je i bio tražen kao ispovjednik, ne samo u Sarajevu nego i okolici. Nije mu bilo teško prevaliti kilometre samo da bi nekoga ispovjedio.

Ivo Andrić na svršetku Prvoga svjetskoga rata piše (*Ex ponto*): »Slava ti, Bože, za muke dana i mir noći, za kratak život i veliku zagonetnu smrt. Neka su blagoslovljene odluke tvoje po kojima dolazimo na svijet i odlazimo s njega pošto smo se narodili i namučili. Ogromni su i neshvatljivi planovi tvoji i jasno je da im ne možemo dohledati, ni smjera ni svrhe, i da ih moramo mirno primati. Ali teško je biti čovjek, Gospode!«

Završit ću stihovima fra Ladislava Fišića koje je fra Slavko uglazbio na čast Gospi Olovskoj: »Nek tvoje ljubavi grije nas plamen, u vječnost sretnu ti vodi nas!« Amen.

MISA BOŽIČNOGA VREMENA